

ISSN1993-0259

Міністерство освіти і науки
України

Тернопільський національний
економічний університет

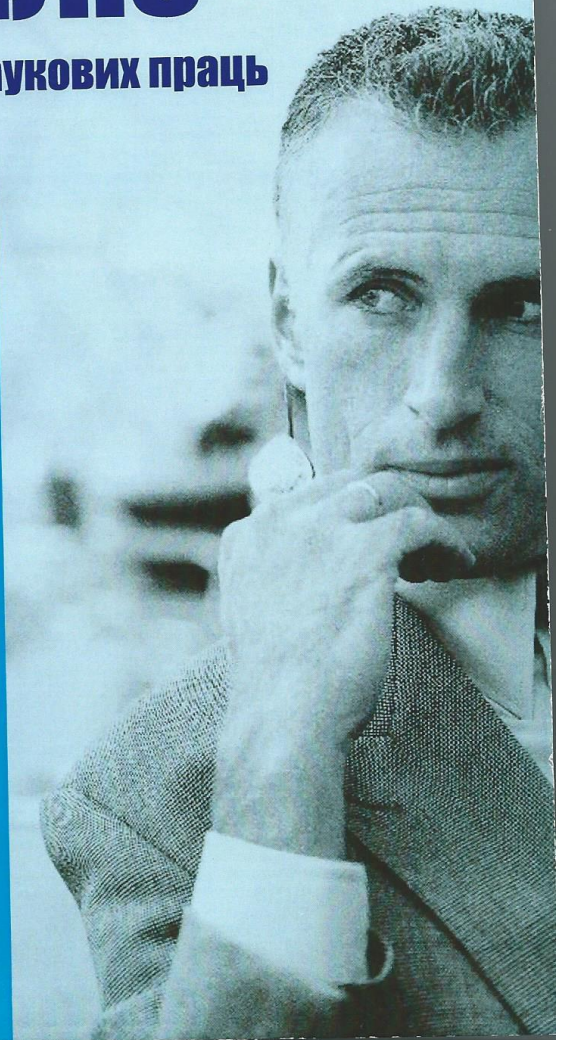
ЕКОНОМІЧНИЙ аналіз

збірник наукових праць

Том 16
№ 1

Тернопіль
2014

Економічний аналіз

Том 16, № 1.

2014 рік

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Тернопільського національного економічного університету, протокол № 8 від 30 травня 2014 р.

Рекомендовано рішенням Вченої ради Тернопільського національного економічного університету до поширення через мережу Інтернет, протокол № 7 від 20 жовтня 2010 р.

Збірник наукових праць

Засновник і видавець:
Тернопільський національний економічний університет

Виходить чотири рази на рік

Заснований у червні 2007 року

Збірник входить до переліку наукових фахових видань Вищої атестаційної комісії України у галузі економічних наук

(Постанова ВАК України № 1-05/4 від 14.10.2009 р.)

Збірник індексується в міжнародних каталогах та наукометричних базах WorldCat, Google Scholar, Windows Live Academic, ResearchBible, Open Academic Journals Index, CiteFactor

Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету "Економічна думка", 2014. – Том 16. – № 1. – 293 с. – ISSN 1993-0259. – ISSN 2219-4649.

Збірник наукових праць „Економічний аналіз” містить статті теоретичного та прикладного характеру з актуальних проблем економіки, фінансів, обліку, аналізу й аудиту тощо.

Головний редактор

Дерій В. А., д. е. н., доц., Тернопільський національний економічний університет (Україна)

Заступник головного редактора

Ярошук О. В., к. е. н., доц., Тернопільський національний економічний університет (Україна)

Почесний головний редактор

Шкарабан С. І., д. е. н., проф., Тернопільський національний економічний університет (Україна)

Редакційна колегія:

Абуселідзе Г. Д., д. е. н., проф., Батумський державний університет імені Шота Руставелі (Грузія)

Длугопольський О. В., д. е. н., доц., Тернопільський національний економічний університет (Україна)

Гуцал І. С., д. е. н., проф., Тернопільський національний економічний університет (Україна)

Задорожний З. -М. В., д. е. н., проф., Тернопільський національний економічний університет (Україна)

Крупка Я. Д., д. е. н., проф., Тернопільський національний економічний університет (Україна)

Крик Барбара, д. габ., проф., Щецінський університет (Республіка Польща)

Крисоватий А. І., д. е. н., проф., Тернопільський національний економічний університет (Україна)

Лазарішина І. Д., д. е. н., проф., Національний університет водного господарства та природокористування (Україна)

Мартинюк В. П., д. е. н., доц., Тернопільський національний економічний університет (Україна)

Мних С. В., д. е. н., проф., Київський національний торговельно-економічний університет (Україна)

Монастирський Г. Л., д. е. н., проф., Тернопільський національний економічний університет (Україна)

Панков Д. О., д. е. н., проф., Білоруський державний економічний університет (Республіка Білорусь)

Предеус Н. В., д. е. н., доц., Саратовський державний соціально-економічний університет (Російська Федерація)

Рудницький В. С., д. е. н., проф., Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи

Національного банку України (Україна)

Сковронська Агнешка, д. габ., проф., Вроцлавський економічний університет (Республіка Польща)

Чая Станіслав, д. габ., проф., Вроцлавський економічний університет (Республіка Польща)

Літературний редактор

Руденко М. І., к. філол. н., доц.

Матеріали випуску друкуються мовою оригіналу.

Редакція не завжди поділяє думку автора. Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, географічних назв, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікацій.

Відповідно до Закону про авторські права, при використанні наукових ідей та матеріалів цього випуску посилання на авторів і видання є обов'язковим. Передрук і переклади дозволяються лише зі згоди автора та редакції.

URL: <http://econa.org.ua/>

http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ecan/index.html

<http://www.library.tneu.edu.ua/>

ISSN 1993-0259 (Print)

ISSN 2219-4649 (Online)

© Тернопільський національний економічний університет, 2014

© «Економічний аналіз», 2014

© Різник О. І., дизайн обкладинки, 2007-2014

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
КВ № 19228-9028НП від 13 липня 2012 р.

Новіцька Ольга Романівна Особливості продовольчої проблеми на рівні сім'ї (на прикладі Тернопільської області)	94
Носик Олена Миколаївна Специфічна технологічна пауза як чинник інноваційної дисфункції економіки України	100
Панасенко Л. М. Комплексна діагностика міста Черкас – початковий етап брендингу території	107
Пігуль Наталія Георгіївна Соціальна інфраструктура: функціональне призначення та особливості розвитку	117
Поченчук Галина Михайлівна Закономірності трансформаційних процесів національної економіки	123
Ткач Ігор Іванович Кластерний аналіз міжнародних показників людського розвитку в контексті релігійних чинників на основі нейронної мережі Кохонена	130
Трегубов Александр Сергеевич, Глушич Ольга Владимировна Механізм образования цены на бензин и пути ее снижения в условиях нестабильной политической ситуации	137
Чернецька Світлана Анатоліївна Значення державного регулювання діяльності державних підприємств санаторно-курортного комплексу України	145
Язлюк Борис Олегович Теоретичні основи сутності та змісту соціально-економічної безпеки	149
Яцун Леонід Миколайович Сфера харчування населення як природно-соціально-економічна система: методологія формування та розвитку	155
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ В СФЕРІ ФІНАНСІВ	
Бовсуновська Ганна Сергіївна Інтегральна оцінка рівня фінансової безпеки страхового ринку України	167
Василенко Наталія Костянтинівна Методи визначення ефективності застосування інструментів хеджування	174
Гордієнко Людмила Анатоліївна Особливості інвестиційної політики недержавних пенсійних фондів	181
Дубинецька Павліна Петрівна Орієнтири податкового регулювання в умовах соціально-економічної кризи в Україні	188
Еш Світлана Миколаївна, Гнатенко Олена Андріївна Місце боргових зобов'язань України у державних фінансах	195
Калінкін Дмитро Володимирович Формування шкали оцінки стану внутрішнього аудиту бюджетної установи	205

Павлина Петрівна ДУБИНЕЦЬКА

викладач кафедри права та менеджменту у сфері цивільного захисту,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності,
вул. Клепарівська, 35, м. Львів, МСП, 79000, Україна
E-mail: paulina.dubynetska@gmail.com
Телефон: +380978077354

ОРИЕНТИРИ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ

Дубинецька, П. П. Орієнтири податкового регулювання в умовах соціально-економічної кризи в Україні [Текст] / Павлина Петрівна Дубинецька // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету "Економічна думка", 2014. – Том 16. – № 1. – С. 188-194. – ISSN 1993-0259.

Анотація

У статті розкрито основні фінансово-економічні проблеми, з якими стикнулася Україна на початку 2014 року, і які сформували передумови для проведення негайних податкових реформ. На основі аналізу-огляду низки рейтингів міжнародних організацій та опитувань, проведених усередині країни, доведено, що податкове регулювання, поряд із корупцією і бюрократизацією, є ключовими перешкодами для ведення бізнесу в Україні. Виявлено основні антикризові законодавчі кроки, які було зроблено в податковій сфері, з метою запобігання фінансовій катастрофі у 2014 році. На основі власних досліджень продіагностовано рівень довіри суспільства до уряду, готовність підтримувати його політику, віри в успіх нової влади у подоланні корупції, а також ступінь готовності підприємців змінити свою поведінку, прозоро сплачувати податки. Подано рекомендації щодо необхідних кроків у здійсненні податкових реформ на основі дослідження досвіду Грузії.

Ключові слова: податкове регулювання; податкова система; економічна криза; корупція; податкова реформа.

Павлина Петровна ДУБИНЕЦКАЯ

ОРИЕНТИРЫ НАЛОГОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ СОЦИАЛЬНО- ЭКОНОМИЧЕСКОГО КРИЗИСА В УКРАИНЕ

Аннотация

В статье раскрыты основные финансово-экономические проблемы, с которыми столкнулась Украина в начале 2014 года и которые сформировали предпосылки для проведения неотложных налоговых реформ. На основе анализа-обзора ряда рейтингов международных организаций и опросов, проведенных внутри страны, доказано, что налоговое регулирование наряду с коррупцией и бюрократизацией являются ключевыми препятствиями для ведения бизнеса в Украине. Выявлены основные антикризисные законодательные шаги, которые были сделаны в налоговой сфере, с целью предотвращения финансовой катастрофы в 2014 году. На основе собственных исследований продиагностирован уровень доверия общества к правительству, готовность поддерживать его политику, веры в успех новой власти в преодолении коррупции, а также степень готовности предпринимателей изменить свое поведение, прозрачно платить налоги. Предложены рекомендации относительно необходимых шагов в осуществлении налоговых реформ на основе исследования опыта Грузии.

Ключевые слова: налоговое регулирование; налоговая система; экономический кризис; коррупция; налоговая реформа.

Pavlina Petrivna DUBYNETSKA

Lecturer,
Department of Law and Management in the Field of Civil Protection,
Lviv State University of Life Safety
Kleparivska str., 35, Lviv, 79000, Ukraine
E-mail: paulina.dubynetska@gmail.com
Phone: +380978077354

ORIENTATIONS OF TAX REGULATION IN THE SOCIAL AND ECONOMIC CRISIS IN UKRAINE

Abstract

The article describes the main financial and economic challenges that faced Ukraine in early 2014. They have formed the preconditions for urgent tax reform. Based on the analysis of the ratings, which have been given by international organizations and surveys conducted in the country, it has been proved that tax regulations, along with corruption and bureaucracy are key obstacles for business in Ukraine. The basic anti-crisis legislative steps have been made in the tax area, in order to prevent financial disaster in 2014. Based on our own research we have diagnosed public confidence in government willingness to support government policy, belief in the success of the new government in tackling corruption, and the readiness of businesses to change their behavior and pay taxes. Recommendations as for the necessity of steps for implementation of tax reforms on the basis of research experience in Georgia are proposed.

Keywords: tax regulations; tax system; economic crisis; corruption; tax reform.

JEL classification: E620

Вступ

Суспільно-політичні події кінця 2013-початку 2014 року продемонстрували приховані економічні проблеми і, передусім, у фінансовій сфері. На сьогодні існує великий макроекономічний дисбаланс через систематичне завищення макропоказників. За даними Міністерства фінансів України, фінансовий розрив держбюджету-2014 становить близько 290 млрд гривень. У таких складних умовах формування правильних орієнтирів податкового реформування стає вирішальним для нормального функціонування системи державних фінансів та уникнення країною дефолту.

Проблема формування ефективної системи оподаткування як одного із основних елементів макроекономічної політики у ринковій економіці досліджувалася класиками економічної думки К. Марксом, Дж. М. Кейнсом, К. Рау, Д. Рікардо, А. Смітом, М. Туган-Барановським.

Серед сучасних українських науковців, які вивчали проблеми ефективного реформування податкової системи, варто назвати В. Андрущенко, Г. Балашова, З. Варналія, В. Вишневецького, В. Геєця, Т. Єфіменко, В. Загорського, В. Кміть, А. Крисоватого, І. Луїну, Т. Мединську, О. Молдована, Ю. Тимошенко, А. Соколовську, О. Шевченко та ін.

Мета статті

У здоровій розвиненій ринковій економіці податкове регулювання вирішує такі основні завдання: по-перше, створення сприятливого фінансового клімату для бізнесу та інвестицій, недопущення тінізації фінансових ресурсів, по-друге, забезпечення стабільних достатніх надходжень до бюджету. Ефективність же податкової системи України порівняно з іншими країнами світу, як вже зазначалося в наших попередніх публікаціях, й надалі залишається невисокою, що спричиняє необхідність подальших досліджень у цій сфері та впровадження їх у практику.

У зв'язку із цим метою нашої статті є виявлення основних проблем податкового регулювання в Україні в умовах суспільно-економічної кризи 2013-2014 рр. та пошук найбільш оптимальних шляхів їх вирішення з урахуванням зарубіжного досвіду.

Виклад основного матеріалу.

За останні роки економіка України фактично доведена до дефолту. При нульовому зростанні реального ВВП та інфляції державні фінанси опинилися у критичному стані. Зокрема, за даними КМУ, наявні такі ключові негативні тенденції і явища:

- з 2011 року фактично в 3 рази збільшився дефіцит бюджету (у 2013 році дефіцит бюджету становив 64,7 млрд грн);
- державний борг становить 480,2 млрд грн, а це 40,2 % від ВВП при критично допустимих 60 %;
- на початок 2014 року на рахунку казначейства знаходилася рекордно мінімальна сума 1,7 млрд грн з

- несплаченими рахунками на суму майже 70 млрд грн, а в деякі дні нижче критичної позначки (залишки складала декілька мільйонів);
- переплата податків у 2013 році склала рекордну цифру 27 млрд грн (станом на 01.03.14), а сума невідшкодованого ПДВ економіці становить близько 30 млрд грн;
- підвищення заробітної плати та соціальних виплат були повністю незабезпечені реальними бюджетними ресурсами;
- золотовалютні резерви України за останні 2 роки зменшилися більше ніж у 2 рази (з 31,8 млрд дол. США на кінець 2011 року до 15,5 млрд дол. США на кінець лютого 2014 року)[9].

Фахівці Європейської бізнес-асоціації спостерігали у 2012-2013 рр. значне посилення фіскального тиску. Це викликало значні труднощі в діяльності 30 % респондентів. Тиск втілювався, зокрема, в пропозиції 77 % компаній сплатити податки авансом. Обтяжливі перевірки торкнулися 30 % підприємств, а упереджені рішення судів або податкових органів – 35 %.

Надмірний податковий тиск на бізнес, на думку експертів, виявлявся у зростанні частки податкових надходжень у ВВП, яка у 2012 році збільшилася до 25 %. Державна податкова служба продовжувала неправомірні дії, забороняючи перенесення збитків минулих років, а також відшкодовуючи ПДВ тільки після повернення 50-70 % цих сум в якості передоплати податку на прибуток або купівлі держоблігацій[5].

При цьому, за оцінками консалтингової компанії «PricewaterhouseCoopers», Україна належить до десяти країн з найскладнішими податковими системами. Податкове навантаження на економіку в Україні залишилося на рівні 55,9 %, тоді як у країнах Східної Європи та Центральної Азії та високорозвинених країнах – близько 40 % (див. табл. 1).

Таблиця 1. Порівняння основних показників ефективності податкової системи України з країнами Східної Європи та Центральної Азії та високорозвиненими країнами[12, с.77]

Показник	Україна	Східна Європа та Центральна Азія	Високорозвинені країни
Платежі, кількість на рік	28	26	12
Час, годин на рік	390	246	175
Податок на прибуток, %	11,2	9,0	16,1
Оподаткування праці, %	43,1	22,6	23,1
Інші податки, %	0,7	7,0	2,0
Загальний рівень податкового навантаження, % до прибутку	55,9	38,7	41,3

Водночас за кількістю податків Україна посідає 91-ше місце у рейтингу серед 185 країн світу, обстежуваних щорічно Світовим банком, за податковим навантаженням – 154-те, а за витратами часу на адміністрування податку – 171-ше місце. Загалом серед груп країн, своїх найближчих сусідів – ЄС, ЦСЄ та СНД – Україна має найгірші оцінки ефективності податкової системи [12].

Податкова політика залишається гальмівним чинником розвитку бізнесу, оскільки Україна за два роки перемістилася із 183-го місця, яке вона міцно тримала протягом останніх років, усього лише на 164-те. Незважаючи на те, що певні зрушення у зв'язку із упровадженням податкової реформи відбулися, результат таких змін виявився порівняно незначним.

Аналіз індексу конкурентоспроможності України [2], який розраховує Всесвітній економічний форум, у 2013-2014 рр. теж доводить, що найбільш проблемними факторами для ведення бізнесу в країні, поряд із корупцією та бюрократією, є податкова політика, а саме – податкове регулювання та розмір податків (див. табл. 2).

Таблиця 2. Найбільш проблемні фактори для ведення бізнесу в Україні 2013-2014 роках за індексом конкурентоспроможності (складено автором на основі даних [2])

	Проблемний чинник	Частка (ступінь впливу)
1.	Обмежений доступ до фінансів	16,7%
2.	Корупція	15,5%
3.	Державна бюрократія	13,4%
4.	Податкове регулювання	11%
5.	Політична нестабільність	10,1%
6.	Розмір податків	8,4%

І ще одне дослідження Європейської бізнес-асоціації вказує теж на те, що основними проблемами для бізнесу в Україні залишаються зростання податкового навантаження, корупція, відсутність верховенства права, відсутність дерегуляції, яка не введена в дію, а лише задекларована у нормативно-правових

актах. Так, відповідно до результатів третьої хвилі опитування ЕВА, в ІІІ кварталі 2012 року – І кварталі 2013-го загальний показник якості податкової системи становив 2,32 бала за п'ятибальною шкалою. Сотні європейських компаній, що брали участь в опитуванні, вважають, що невелике погіршення сталося за всіма напрямками [7].

Загалом, за висновком Європейської бізнес-асоціації, українська влада не створила сприятливих умов для хорошого інвестиційного клімату та розвитку бізнесу [4]. При цьому 11 % респондентів вважають за необхідне змінити Податковий кодекс, а 4,5 % підприємств рекомендують дотримуватися норм законодавства з паралельним запровадженням індивідуальної відповідальності інспекторів за неправомірні дії[3].

Згідно з індексом ЕВА, адміністрування податків все ще залишається важким для бізнесу, а податкове законодавство не сприяло залученню інвестицій та веденню бізнесу 61 % підприємств.

Попри це, тінізація економіки, за офіційними оцінками Мінекономіки залишається на високому рівні та сягає 35 % офіційного ВВП. Експерти називають 45 % від ВВП. У зв'язку із цим за підрахунками консалтингової компанії «BostonConsultingGroup», українські підприємства щороку недоплачують у бюджет 25 млрд дол. США, приховуючи майже 20 % прибутку від сплати податків. Співвідношення податкових втрат до ВВП досягає 20 %, і за цим показником Україна в лідерах серед інших країн рейтингу. Лише формалізовані обсяги податкових пільг перевищують 50 млрд грн [4].

У складних соціально-економічних умовах у березні 2014 року було прийнято Закон України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні», який набув чинності 1 квітня 2014 року. З набранням чинності вказаного Закону відбулися такі зміни в системі оподаткування[1]:

- зафіксовано ставку ПДВ на рівні 20 %, податку на прибуток - 18 %;
- запроваджено пенсійний збір при купівлі валюти в розмірі 0,5 %;
- введено ПДВ на ліки в розмірі 7 %;
- посилено оподаткування посилок з-за кордону. Тепер поріг неоподаткованої вартості знижений до 150 євро (до цього 300 євро);
- податок на нерухомість будуть нараховувати на загальну площу (понад 120 м²);
- прибутковий податок будуть нараховувати за прогресивною шкалою. Відповідно до прийнятого закону, ставка 15 % залишиться для щомісячних доходів, що не перевищують десять прожиткових мінімумів (12,18 тис. грн). Особи, які заробляють на місяць від 10 до 17 прожиткових мінімумів (12,18 - 20,706 тис. грн), будуть платити 17 %; від 17 до 33 мінімумів (20,706 - 40,194 тис. грн) - 20 %; від 33 до 66 (40,194- 80,388 тис. грн) - 25 %; понад 66 (від 80,388 тис. грн) прожиткових мінімумів - 30 %;
- ставки акцизного збору на алкогольні напої та тютюнові вироби будуть підвищені на 25 %, а на пиво - на 42,5 %.

Для реалізації таких непопулярних кроків, як збільшення податків, потрібен високий рівень довіри населення. За результатами соціологічного опитування, яке проводилося соціологічною групою «Рейтинг» 3-12 квітня, підтримка уряду серед українців залишається відносно стабільною. Так, 52 % (проти 47 %) респондентів схвалюють роботу прем'єр-міністра Арсенія Яценюка, дещо вище (до 52 % проти 46 %) в очах українців також український уряд[10].

Проведене нами опитування підприємців у квітні 2014 року свідчить теж про достатню підтримку дій уряду у сфері податкового реформування. На запитання «Чи будете Ви підтримувати податкові реформи нової влади, зокрема щодо детінізації?», «Так, буду підтримувати» відповіли 27,5 % респондентів, а «Буду підтримувати, але за певних умов» 32,3 %. Водночас ні за яких умов не готові підтримувати урядові податкові реформи 15,3 % і 24,9 % опитаних не змогли визначитися з відповіддю.

Тому ми ставили питання про готовність підприємцями прозоро сплачувати податки. Результати відображено у таблиці 3.

Таблиця 3. Готовність підприємців прозоро сплачувати податки (розроблено автором)

Запитання: Чи готові Ви прозоро сплачувати всі податки, якщо відбудуться зміни у роботі органів ДПС?	Відповідь	% ствердних відповідей
Так, перехід до європейської культури сплати податків треба починати з себе		25,1
Так, якщо це зроблять і інші підприємці		37,6
Ні, це надто високі витрати для мого бізнесу		17,5
Я не вірю в швидкі зміни в методах роботи ДПС		20,8

Як бачимо, понад 62 % безумовно чи за певних обставин готові до переходу на нові умови ведення бізнесу. Це високий потенціал для здійснення податкових реформ щодо детінізації, боротьби з корупцією при сплаті податків та запровадження високої податкової культури.

Прикладом здійснення таких реформ може слугувати Грузія. Податкова реформа у цій країні стала одним із головних чинників стрімкого економічного зростання, залучення іноземних інвестицій і потенціалу такого піднесення на майбутнє. У рейтингу Світового банку Doing business 2013 грузини мають 11-те місце (див. рис. 1)

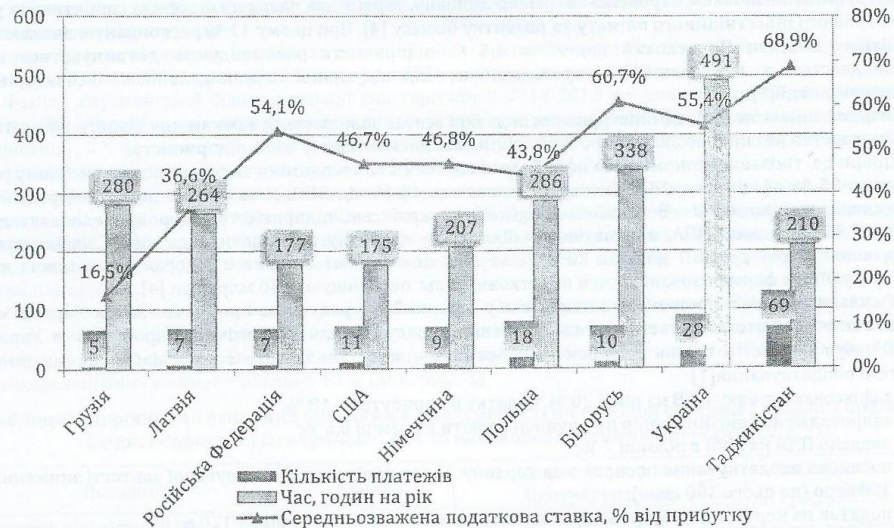

Рис.1. Порівняння основних показників ефективності податкової системи України та її партнерів за рейтингом «Payingtaxes» (побудовано автором на основі даних Світового банку [12])

У пострадянський період, аж до 2003 року, Грузія займала одне з перших місць у світі за рівнем корупції в органах влади. Тотальним хабарництвом були вражені дорожня поліція, податкова служба, суди, митниця.

Після «революції троянд» у 2004 році новий президент країни оголосив політику нульової толерантності до корупції. На зміну показушній боротьбі прийшов «метод шокової терапії». У 2004-2005 роках парламент Грузії прийняв низку законів, які спрощували процедуру арешту чиновників, підозрюваних у хабарництві, і передбачали конфіскацію всієї власності, законність придбання якої чиновник не зміг довести. Прихід до влади М.Саакашвілі ознаменувався теж численними кадровими чистками: з 18 міністерств залишилось 13 (скорочення 35 % персоналу), з 52 державних служб - 34 (скоротили 50 % чиновників). Серія реальних арештів високопосадовців пододала «синдром безкарності» у масовій свідомості, грузини тепер не вважають хабар нормальним явищем [8].

У 2012 році в індексі TransparencyInternational Грузія зайняла 51-е місце (52 бали), залишивши позаду кілька держав ЄС - Чехію, Латвію, Словаччину, Румунію, Болгарію. Водночас у звіті Freedom House-2010 говориться, що за останні роки в боротьбі з корупцією в нижніх і середніх ешелонах влади досягнуто помітного успіху [6].

Досвід Грузії у подоланні корупції міг би стати основою для реформ і української влади. За даними досліджень Інституту світової політики, саме корупція є однією з причин, що призвела до масових протестів в Україні наприкінці 2013 р. - на початку 2014 р. Згідно з результатами дослідження «Барометру Світової Корупції» (GlobalCorruptionBarometer), проведеного міжнародною організацією TransparencyInternational у 2013 р., 36 % українців були готові вийти на вулицю для боротьби з корупцією. За результатами проведеного Міжнародною фундацією виборчих систем (IFES) наприкінці 2013 р. дослідження громадської думки, корупція вже входила до переліку найбільших проблем населення і викликала особливе занепокоєння у 47 % громадян. Згідно з Індексом сприйняття корупції, що встановлюється TransparencyInternational, українці вважають свою державу однією з найбільш корумпованих у світі: у 2012-2013 роках вона займала 144 місце (з 176 країн, охоплених дослідженням) [6].

Хоча, за даними нашого опитування, суспільство на сьогодні досить скептичне в оцінках можливості подолання корупції новою владою. У таблиці 4 подано результати опитування автором вітчизняних підприємців щодо можливості подолання корупції в українському суспільстві і, зокрема, в органах ДПС. Як бачимо, віра в успіх української влади в подолання корупції досить низька - 11,1 % вірять безумовно і 28,6 % припускають таку можливість. Переважна більшість (60,3 %) все ж вважає, що це завдання

українській владі не під силу або через приховане небажання (32,8 %) або через інші обставини (27,5 %).

Таблиця 4. Віра українських підприємців у можливість подолання корупції
(підготовлено автором)

Запитання: Чи вірите Ви в те, що нова влада в найближчі два-три роки спроможна мінімізувати / знищити корупцію, як це декларується?	
Відповідь	% ствердних відповідей
Так, безперечно	11,1
Можливо, хочеться вірити в краще	28,6
Навіть якщо вони щиро цього хочуть, не думаю, що їм це вдасться	27,5
Ні, змінилися лише обличчя, а система залишилася.	32,8

Податкові реформи в Грузії базувалися теж на тотальному зниженні податків. Так, з понад 20 податків, які існували до 2005 року, залишилося п'ять загальнодержавних: податок на доходи, ПДВ, соціальний податок, податок на прибуток підприємств, акцизи, і два місцевих: майновий податок, податок на гральний бізнес.

Імпортних мит у Грузії немає – це наслідок одностороннього рішення, яке покликане максимально відкрити ринок для закордонних товарів, а відтак – створити умови для гідної конкуренції місцевої продукції. Квотування на ввезення імпоротної продукції теж нема. На безмитному режимі втрати Грузії, за деякими оцінками, склали близько \$15 млн щороку [7]. Однак щорічне подвоєння обсягів прямих іноземних інвестицій у країну, починаючи від 2005 року до початку війни з Росією та світової економічної кризи, напевне, перекрило цю нестачу й недобір від ліквідації решти податків і зборів.

До цього йшли поетапно: у 2006 році спектр мит звели до трьох можливих – 12 % (для товарів, які виробляються в Грузії), 5 % і 0 %. Уже тоді в безмитному режимі дозволялося ввозити сировину і обладнання. У 2008 році митні тарифи скасовано. При цьому умови оподаткування грузинських та імпортованих товарів не передбачають протекціоністських заходів, а акцизи і ПДВ – однакові. Більше того, не вдалося знайти жодних ознак наявності проблем із відшкодуванням ПДВ експортерам, які – так само в Україні, як і в Грузії – є рушієм економічного зростання.

Крім того, ще в межах реформування з майже 1000 до 144 було скорочено кількість різноманітних ліцензій і дозволів, необхідних для початку бізнесу і запроваджено принципи «єдиного вікна» та «мовчазної згоди», коли відсутність відповіді чиновника на запит про початок роботи дає право починати діяльність.

На відміну від України, де податкова система – це тягар, від якого тікає увесь бізнес, у Грузії це – реальний спосіб залучення іноземних інвестицій. А прозорість і передбачуваність змін (або незмінні ставки, або зниження) – це найкращий чинник інвестиційного клімату.

Висновки та перспективи подальших розвідок.

Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки.

По-перше, українська податкова система є однією із найскладніших і найобтяжливіших у світі за показниками кількості платежів та часових витрат на адміністрування. Велика кількість бюрократичних процедур, фіскальний тиск з боку податкових органів, поряд із корумпованістю державних службовців та низькою культурою сплати податків загалом у суспільстві, є ключовими перешкодами ведення бізнесу та створюють передумови для тінізації економіки.

По-друге, на сьогодні визріла необхідність негайних податкових реформ. Це зумовлено тим, що, з одного боку, країна перебуває в складній фінансово-економічній ситуації і об'єктивно вирішити ці проблеми можуть лише кардинальні реформи. А з іншого боку, в результаті політичних подій, що відбулися, суспільство та бізнес надає сьогодні владі кредит довіри на проведення непопулярних рішень для одержання довгострокового ефекту.

По-третє, зарубіжний досвід податкового реформування, зокрема досвід Грузії, переконливо свідчить, що при наявній політичній волі, готовності суспільства до змін та міжнародній підтримці, можливо в дуже стислі терміни подолати такі негативні явища, притаманні українській податковій системі, як бюрократія, корупція, ухиляння від оподаткування.

Подальші дослідження в цій сфері варто вести в напрямку конкретизації заходів з податкового реформування, моделювання та вимірювання їх впливу на національну економіку та підприємницьке середовище.

Список літератури

1. Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні [Текст]: закон України від 27 березня 2014 року № 1166-VII.

2. Аналіз індексу конкурентоспроможності України в 2013-2014 рр. [Електронний ресурс]. – Доступно з: <http://infolight.org.ua/content/analiz-indeksu-konkurentospromozhnosti-ukrayini-v-2013-2014-rr>
3. Бізнес назвав податки і корупцію найбільшими проблемами [Електронний ресурс]. – Доступно з: http://news.dt.ua/ECONOMICS/biznes_nazvav_podatki_i_koruptsiyu_naybilshimi_problemmami-92743.html
4. Гайдуцький, П. Податкова реформа — виклик для України [Текст] / П. Гайдуцький // Дзеркало тижня. – 17.01.2014. - №1. – С.8
5. ЕВА: Українська податкова система дедалі погіршується [Електронний ресурс]. – Доступно з: http://www.newsru.ua/finance/14jun2013/eba_fg.html
6. Корупція: хвороба виліковна // Інтернет-ресурс Громадської організації "Трансперенсі Інтернешнл Україна" [Електронний ресурс]. – Доступно з: <http://ti-ukraine.org/news/4526.html>
7. Набожнюк, О. Грузія: корупцію подолано, бідність ще залишилася. Як живеться малому бізнесу [Текст] / Набожнюк О. [Електронний ресурс]. – Доступно з: http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/36993/Gruzija_korupciju_podolano_bidnist_shhe_zalyshylasa_jak
8. П'ять країн, що приборкали корупцію [Електронний ресурс]. – Доступно з: <http://corruptua.org/2013/04/p-yat-krayin-shho-priborkali-koruptsiyu/>
9. Стан економіки України. Аналіз // Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Доступно з: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article;jsessionid=DA9C986AABCAFD8C7B02224650C2CAF8?art_id=247169548&cat_id=244276429.
10. Стриманий скепсис: Соціологи оцінили рівень підтримки української влади [Електронний ресурс]. – Доступно з: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/04/25/7023606/>
11. Doing business 2013: Measuring business regulation / The World Bank, IFC, 2012. - [Online], available at: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine/#paying-taxes>
12. Doing business 2014: Economy profile: Ukraine / The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2013. - [Online], available at: <http://russian.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/~media/giawb/doing%20business/documents/profiles/country/UKR.pdf>

References

1. The Verkhovna Rada of Ukraine. (2014). The Law of Ukraine "About prevent financial disaster, and creating conditions for economic growth in Ukraine". Retrieved May 15, 2014, from : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1166-18> (Accessed 11 April 2014).
2. Analysis Competitiveness Index 2013-2014 in Ukraine's. (2014). Retrieved May 15, 2014, from : <http://infolight.org.ua/content/analiz-indeksu-konkurentospromozhnosti-ukrayini-v-2013-2014-rr>
3. Business called taxes and corruption the biggest problems. (n.d.). Retrieved May 15, 2014, from : http://news.dt.ua/ECONOMICS/biznes_nazvav_podatki_i_koruptsiyu_naybilshimi_problemmami-92743.html
4. Hayduts'kyi, P. (2014). Tax reform - a challenge for Ukraine. Dzerkalo tyzhnya, 1, 8.
5. ЕВА: Ukrainian tax system is deteriorating. (2013). Retrieved May 15, 2014, from : http://www.newsru.ua/finance/14jun2013/eba_fg.html
6. Corruption: the disease is curable. (2013). Transparency International Ukraine. Retrieved May 15, 2014, from : <http://ti-ukraine.org/news/4526.html>
7. Nabozhnyak, O. (2013). Georgia: overcome corruption, poverty still remains. How're small business. Retrieved May 15, 2014, from : http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/36993/Gruzija_korupciju_podolano_bidnist_shhe_zalyshylasa_jak
8. Five countries tamed corruption. (n.d.). Retrieved May 15, 2014, from : <http://corruptua.org/2013/04/p-yat-krayin-shho-priborkali-koruptsiyu/>
9. Condition of Economy of Ukraine. Analysis. (n. d.) Retrieved May 15, 2014, from : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article;jsessionid=DA9C986AABCAFD8C7B02224650C2CAF8?art_id=247169548&cat_id=244276429.
10. Restrained skepticism: Social scientists assessed the level backed up by a Ukrainian government. (n. d.). Retrieved May 15, 2014, from : <http://www.pravda.com.ua/news/2014/04/25/7023606/>
11. Doing business 2013: Measuring business regulation / The World Bank, IFC, 2012. (2013). Retrieved May 15, 2014, from : <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine/#paying-taxes>.
12. Doing business 2014: Economy profile: Ukraine / The International Bank for Reconstruction and Development. (2013). Retrieved May 15, 2014, from : <http://russian.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/~media/giawb/doing%20business/documents/profiles/country/UKR.pdf>.

Стаття надійшла до редакції 16.05.2014 р.